

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

א'קנט

ערב שבת קודש
פרשת וילך / שובה
 ה' בתשרי התשע"ז

יוצא לאור עליידי
 צעירי אגודת חב"ד באה"ק

משתילי קלבריה באה"ק ת"ו, עדיין יש להשתדל לברך על האתרוגים מקלבריה¹⁴⁵. מראה האתרוג צריך להיות צהוב (כמראה שעווה), ולא כהמדקדקים שיהיה מקצתו ירוק¹⁴⁶. לוקחים לולב שאין עליו כפופים (את הכפופות מכנים בשם 'קנעפלאך' [כפתורים]). כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ הקפיד שהשדרה תהיה באמצע הלולב ממש, ולא מן הצד קצת; לולב ישר; שאינו דק; ושעליו מחוברים בקליפה (קאָרע) מאחורי השדרה. הקפדה זו האחרונה ידועה לנו גם מהנהגת הרב¹⁴⁷. * רצוי לקנות לכל אחד מהבנים מגיל שש ומעלה ארבעת המינים כשרים כהלכתם¹⁴⁸, ולפחות שבכל בית ועכ"פ בכל קהילה תהיה ערכה של ד' המינים מיוחדת לילדים (וכמובן שלאחר הבר מצווה יהיו ארבעת המינים מהודרים). * עורכים מגבית ומחלקים את 'צורכי החג' לחג הסוכות לאלו הנצרכים (בדומה ל'מעוץ חיים' לחגי הפסח). וכן מחלקים ד' מינים (שצריכים להיות 'לכם').

(145) אג"ק חי"ג עמ' קי וחלק י' עמ' צה.
 (146) ולכאורה לפי זה, אם יש אפשרות עד"מ לקנות צהוב רק עם כתמי-עלים ('בלעטלאך') שהזהירות מהם היא רק הידור של יופי, יש להעדיף את הצהוב. ולפלא שרבים מאנ"ש אין מקפידים ע"ז, ובפרט שאף הקונים אתרוג (מקומי) בימים האחרונים, יכולים למצוא צהובים לרוב.
 (147) 'אוצר' עמ' רעא.
 (148) ראה שו"ע סי' תרנ"ז ונו"כ. קצות החושן סי' רמא ס"ק ד. שו"ת אגרות משה או"ח ח"ג סי' צה. חנוך לנער פכ"ה, וש"נ. ובערכה של הקטנים, הם יקנו זה לזה, בתנאי שהם מעל גיל 6. בלית ברירה, יש לסמוך על כך שיברכו על לולב שאול, אבל אין לתת להם (במתנה ע"מ להחזיר) ערכה המיועדת לגדולים, כי אז לא יוכל גדול שאחריהם לברך עליה.

כך: "סמיך יותר! עוד יותר סמיך!"¹⁴⁰. וכדי "שיהיה כוכבים נראים מתוכה" תוחבים מקל בעובי הסכך, ליצור נקב שיוכלו לראותו בעדו¹⁴¹ [המכסים את הסוכה מפני הגשם בכיסוי פלסטי הצמוד לסכך מעליו, אם יש חלל טפח בנייהם, או שהוא מתחתיו אפילו אין בנייהם חלל טפח¹⁴², ידאגו שישאר (מחוץ לחלק המגולל) טפח פרוס לפני החג, כדי שיהיו מותרים לפתוח את המכסה כשנכנסים לסוכה בחג]. אין מנהגנו לעשות רצפה מיוחדת לסוכה¹⁴³. אבל הבונים סוכם בנינה, ברור שחובתם להכין לה רצפה מיוחדת כדי שיוכלו לאכול בה בשבת וביום טוב ללא חשש השקיה]. אין מנהגנו בנוי סוכה, לא תחת הסכך ולא על הדפנות¹⁴⁴. בסוכת 770 (ובשאר הסוכות שבשכונת רגילים לנהוג כבסוכת הרבי עצמו, שהיה בה רק היופי של הדפנות והסכך עצמם (והשתדלו להרבות בזה) ותו לא. ארבעת המינים: אין מדקדקים לשלם עבור ארבעת המינים קודם החג דווקא¹³⁹. קבלה בידינו מאדמו"ר הזקן, להדר לברך על אתרוג מקלבריה. גם בימינו, שיש אתרוגים (140) 'לשמע און' עמ' 20.
 (141) 'התנועדות' תש"נ ח"א עמ' 164.
 (142) כיסוי מעל הסכך ללא חלל טפח אינו נחשב לאוהל (עיין שו"ע אדמו"ר סי' תר"מ ס"ז), אך מתחתיו אסור אפילו כשאין חלל כלשהו, כדעת ה'לבושי שרד' שם (שו"ע"ר שם, ודלא כמ"ש המשנה ברורה שם ס"ק כה בשם הפרי"מגדים).
 (143) ספר המנהגים. אבל הבונים סוכם בנינה, חובתם להכין לה רצפה מיוחדת, לבל ייכשלו בהשקיה בשבת ויו"ט (ראה שו"ע אדמו"ר סי' שלו ס"ט).
 (144) ספר המנהגים, 'אוצר' עמ' רסז, וש"נ הטעם.

לזכות
 אנשי החסד הדגולים
 הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
 ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
 בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ה' בתשרי ה'תשע"ז - י"ב בתשרי ה'תשע"ז

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ה' בתשרי	הלי עדות פרק ח-י.	הלי שאר אבות הטומאות פרק יד.	מל"ת רפח.
ש"ק	ו' בתשרי	פרק יא-יג.	פרק טו.	מל"ת רפו.
א'	ז' בתשרי	פרק יד-טז.	פרק טז.	מל"ת רפז.
ב'	ח' בתשרי	פרק יז-יט.	פרק יז.	מל"ת רפה.
ג'	ט' בתשרי	פרק כ-כב.	פרק יח.	מ"ע קפ.
ד'	י' בתשרי	הלי ממרים... בפרקים אלו.	פרק יט.	מ"ע קעד. מל"ת שיב. שיג. פרק א-ג.
ה'	יא בתשרי	פרק ד-ו.	פרק כ.	מל"ת שיח. שיט. מ"ע רי. ריא.
ו'	י"ב בתשרי	פרק ז. הלי אבל... בפרקים אלו. פרק א-ב.	הלי טומאת אוכלין... בפרקים אלו. פרק א.	מל"ת קצה. מ"ע לו.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זריחה החמה	סוף זמן ק"ש	חצות והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	ד' 120 לפני הזריחה	ד' 72 לפני הזריחה							
ו', ה' בתשרי	4.40	5.27	5.48	6.46	9.32	12.28	12.58	6.17.8	6.42
ש"ק, ו' בתשרי	4.41	5.28	5.49	6.46	9.32	12.28	12.58	6.16.6	6.41
א', ז' בתשרי	4.41	5.28	5.50	6.47	9.32	12.28	12.58	6.15.4	6.40
ב', ח' בתשרי	4.42	5.29	5.50	6.48	9.32	12.28	12.58	6.14.1	6.38
ג', ט' בתשרי	4.43	5.30	5.51	6.48	9.32	12.27	12.57	6.12.9	6.37
ד', י' בתשרי	4.43	5.30	5.52	6.49	9.33	12.27	12.57	6.11.7	6.36
ה', י"א בתשרי	4.44	5.31	5.52	6.50	9.33	12.27	12.57	6.10.5	6.35
ו', י"ב בתשרי	4.45	5.32	5.53	6.51	9.33	12.27	12.57	6.09.3	6.34

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"י שם). שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש
וילך / שובה	5:40	6:52	5:55	6:53	5:46	6:52	5:58	6:54
יום הכיפורים	5:36	6:47	5:51	6:49	5:41	6:48	5:54	6:50
האזינו	5:32	6:44	5:47	6:45	5:37	6:44	5:50	6:46

צעירי-אגודת חב"ד באה"ק ת"ו • יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

מערכת: לוי שייקיביץ, יוסף-יצחק אולידורט

מז"ל: המרכז לעזרי שליחות, ת"ד 100 כפר חב"ד 6084000

טל' 03-3731777, פקס: 03-9606169, 7474-ISSN 0793

אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

צום יום-הכיפורים הוא כ"ו שעו"ת¹²², ויש להקל בזה ולצום קצת יותר מכ"ה שעו"ת¹²³. קודם הבדלה וקידוש לבנה צריך ליטול ידיו שלוש פעמים לסירוגין עד פרק הזרוע, כמו נטילת ידיים שחרית ביום רגיל, אבל בלי ברכה. וגם הכוהנים, שכבר נטלו ידיהם לנשיאת כפיים עד פרק הזרוע, אף אם נטלו אז לסירוגין, צריכים ליטול ידיהם כנ"ל¹²⁴.
 הבדלה - יין, נר, הבדלה. ומברכים דווקא על "נר ששבת" (שדולק מערב יום-הכיפורים). ואם אין נר חוץ מזה שבבית-הכנסת, ידליק נר אחר ממנו ויברך על שניהם. ובבית מדליק עוד נר מהנר ששבת בביתו ומברך על שניהם¹²⁵.

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע היה מדייק (רק בהבדלה זו) לעשות הבדלה בעצמו¹²⁶. בכל השנה אין נותנים לאחר לשתות מהשיריים של כוס הבדלה (אלא אם כן בירכו עליו ברכת המזון), מה שאין כן במוצאי יום-הכיפורים אפשר לתת. אחרי הבדלה מקדשים את הלבנה - בחגירת אבנט ובסידור [אבל לא דווקא בטלית וקיטל]¹²⁷, ונכון לרוחץ את הפנים ולנעול נעליים לפני כן¹²⁸. במוצאי יום-הכיפורים - סעודה חשובה¹²⁹. עריכתה בהרחבה ממשיכה גשמיות על כל השנה¹³⁰. טובלים פרוסת המוציא בדבש, אבל על השולחן שמים גם מלח.

אין מברכים "שעשה לי כל צרכי", עד למחר בכרכות-השחר¹³¹. הערב מתעסקים או על-כל-פנים

(122) סה"ש תש"ה עמ' 21.

(123) אג"ק ח"י עמ' רצו (ע"פ המכתב המקורי, הגרש המופיע בו אחר תיבת "שלדיד", הוא טה"ד. וא"כ, תיבה זו משמעה: לדעת הרבי).

(124) לצורך שלילת התפשטות הטומאה לאחר סור קדושת היום - לקו"ש ח"ט עמ' 386. לפני קידוש לבנה - לוח כולל-חב"ד (וכן הורה הרבי במוצאי ת"ב, ס' משבחי רבי עמ' 151). עושים זאת רק כעת, עם תום שעות הצום, ולא לפני ערבית (וכיוון שעוסקים בתפילה, א"צ כלל ליטול ידיים אז).

(125) שו"ע אדמוה"ז סי' תרכ"ד ס"ה. מדליקים אבוקה, או מדליקים נר ומקריבים את שלהבתו לנר ששבת, ומברכים על שניהם יחד.

(126) 'אוצר' עמ' רמח.

(127) ראה אופני הנהגה שונים ב'אוצר' שם.

(128) לוח כולל-חב"ד.

(129) שו"ע אדמוה"ז שם ס"ט, 'המלך במסיבו' ח"א עמ' רמו. וראה 'אוצר' עמ' רנ.

(130) לשמע' און עמ' 145 בשם כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע. וראה 'אוצר' עמ' רנא.

מדברים על-דבר עשיית הסוכה¹³². ואמר הרבי: "רוב ישראל - ואני בתוכם - אינם נוהרים בזה במעשה בפועל, ויוצאים גם עתה ידי חובת העניין על-ידי דיבור בזה"¹³¹.

שנה אחת ראו שהרבי חוזר הביתה במוצאי יום-הכיפורים, ומיד בכניסתו לחדר, עוד בטרם פשט את הקיטל, ניגש לארון הספרים, הוציא משניות מסכת סוכה, והחל ללמוד דיני סוכה¹³².

מחרת יום-הכיפורים נקרא "בשם השם" (ג'ט"ס נאָמען)¹³³. משכימים לבית-הכנסת¹³³.

אין מתענים עד אחר אסרו-חג. וחתן ביום חופתו - בין יום-הכיפורים לחג הסוכות, מתענה¹³⁴. בניית הסוכה¹³⁵:

סיפר הרבי: "כ"ק מו"ח אדמו"ר [מהוריי"צ] וכן אאמו"ר [הרה"ג והרה"ח המקובל ר' לוי-יצחק] לא עסקו בעצמם בעשיית הסוכה¹³⁶. אם כי מסופר שהרבי השתתף בעצמו בבניית הסוכה בביתו ברח' פרוזידנט, על-ידי זריקת כמה ענפים של סך.

מכיוון ש"תשבו כעין תדורו" - צריכה להיות לכל משפחה סוכה לעצמה, בדוגמת מה שבכל השנה היא גרה בדירה משלה. ובפרט שגם עשיית הסוכה היא מצווה, ובכיוצא בזה "מצווה בו יותר מבשלוחו"¹³⁷.

אין שום הידור שתהיה הסוכה מחוץ לבית דווקא, אלא אפשר להסיר את הגג ולהניח סך¹³⁸.

עושים את הדפנות אפילו לכתחילה גם מדברים הפסולים לסך. מנהגנו לעשות ארבע דפנות¹³⁹. מרבים בסך. אדמו"ר הזקן היה מצווה על

(131) סה"ש תש"נ ח"א עמ' 41. וראה 'רשימות' שם. 'המלך במסיבו' ח"א עמ' רנא, ועוד.

(132) מפי הרה"ח ר' דובער יוניק, ב"מ 246 עמ' 27.

(133) לוח כולל-חב"ד, משו"ע אדמוה"ז שם סי"ד.

(134) לוח כולל-חב"ד, משו"ע אדמוה"ז שם סי"ג, ומג"א סי' תקע"ג ס"ק ב.

(135) בלקוטי שיחות כרך יט עמ' 289 הביא מתשובות הגאונים (למסכת סוכה סנ"א-נ"ג) שצריך לבנות סוכה בביה"כ בשביל אורחים, "וכן מנהג ישראל", עיי"ש.

(136) המלך במסיבו ח"ב עמ' נג.

(137) לקוטי-שיחות ח"כ עמ' 267.

(138) אג"ק ח"י"ב עמ' סו.

(139) ספר המנהגים, מנהגי חג הסוכות. וכן כל הכתוב להלן בסתם נלקח משם.

להתעלות מ"שובה" ל"תשובה"

גם לאחר עבודת התשובה דראש השנה עדיין נדרשת התעלות
בעבודת התשובה גופא • ההוראה לשבת זו: אף שכבר היה העניין
ד"תשובה", צריך להוסיף ולהתעלות בעבודת התשובה, שיהיה "שבת
שובה" • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

השנה" – מוכן, שכל הפרטים דשבת זו, כולל ב' השמות דשבת זו: "שבת שובה" ו"שבת תשובה" – הם עניינים עיקריים וכלליים, ויש ללמוד מהם הוראה בעבודת ה'.
וכמדובר כמה פעמים שכל עניינים אלו צריכים להיות מובנים בפשטות לכל אחד ואחד מישראל, מ"ראשיכם שבטיכם" עד "חוטב עציך ושואב מימך", שאחדותם מודגשת ביותר בראש השנה, שעל זה נאמר "אתם ניצבים היום כולכם", היינו, שגם "ראשיכם שבטיכם" זקוקים להוראה זו, ולאידך – גם "חוטב עציך ושואב מימך" שייכים להוראה זו.

ובפרט כאשר מדובר אודות הוראה בנוגע למעשה בפועל – "המעשה הוא העיקר" – שבזה שווים כל בני ישראל.

ג. ביאור החילוק שבין "שובה" ל"תשובה" – מוכן מהפירוש הפשוט דתיבות אלו: הפירוש ד"תשובה" הוא – ציווי ופקודה והוראה על עניין התשובה, ואילו "תשובה" פירושה – עצם הדבר, היינו, עצם עניין התשובה.

כלומר: תיבת "שובה" מתייחסת בעיקר לנותן הציווי והפקודה, שהוא מצווה על עניין התשובה – אבל עדיין לא מדובר כאן אודות עניין התשובה בפועל. ואף שבציווי ופקודה זו ישנה גם נתינת כוח והבטחה שבוודאי יהיה כן בפועל [על-דרך

א. שבת זו נקראת בשני שמות: (א) "שבת שובה" – על שם התחלת ההפטרה "שובה ישראל" [על-דרך "שבת חזון" – על-שם תחלת ההפטרה "חזון ישעיהו", וכן "שבת שירה" – על-שם התחלת ההפטרה "ותשר דבורה"]. (ב) "שבת תשובה" – מפני היותה השבת שבעשרת-ימית-שובה, ועניין זה קשור גם עם ההפטרה – מכיוון שתוכן ההפטרה הוא בעניין התשובה [על-דרך "שבעה דנחמתא" שתוכן ההפטרה דשבתות אלו הוא בעניין של נחמה].

והנה, על-פי תורת הבעש"ט הידועה, שבכל דבר ובכל פרט ישנה הוראה בעבודת ה' – מוכן, שישנה הוראה הנלמדת מב' השמות דשבת זו, "שבת שובה" ו"שבת תשובה".

ובמכל-שכן וקל-וחומר: תורת הבעש"ט הנ"ל אמורה בקשר לכל ענייני העולם, ועל-אחת כמה וכמה בעניין הקשור עם תורה ומצוותיה, ובזה גופא – עם עניין הקשור לחודש תשרי, ובחודש תשרי גופא – עשרת-ימית-שובה, שהם עניינים כלליים על כל השנה כולה (כדלקמן), הרי בוודאי שבכל פרט ופרט השייך לעניינים אלו ישנה הוראה בעבודת ה', כדלקמן.

ב. [...] מכיוון שמדובר אודות השבת דעשרת-ימית-שובה, אשר מלבד היותו בחודש תשרי, חודש כללי (אותיות "רשית"), עניינו הוא "ראש"

של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, שהש"ץ סיים תפילת נעילה לפני צאת הכוכבים, והאריך כ"ק אדמו"ר בניגון "אבינו מלכנו" וניגון מארש נפוליון עד צאת הכוכבים¹¹⁵. ומאחר שהמון העם סומכים על התקיעה ומסיימים מיד אחריה את הצום, יש להיזהר בכל מקום שלא לתקוע לפני צאת הכוכבים.

יום חמישי
י"א בתשרי

מוצאי יום-הכיפורים:

כתב כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: "המנהג 'שהש"ץ במוצאי יום-הכיפורים צריך להיות מי שיש לו אב ואם' – לא ראיתי. ובבית-הכנסת כאן אין נוהגין כן"¹¹⁶.

תפילת ערבית¹¹⁷ והבדלה – בקיטל וטלית, אבל כבוע, והטלית על הכתפיים¹⁰⁵.

מי ששכח ואמר 'המלך הקדוש' או 'המלך המשפט' אינו חוזר¹¹⁸, אבל אם אמר 'זכרנו לחיים' פוסק ומתחיל 'מלך עוזר', ואם כבר אמר 'וכתבנו בספר החיים' – גומר תפילתו, ומתפלל שוב בתורת נדבה¹¹⁹.

במוצאי יום-הכיפורים אומרים: 'גוט יום-טוב'¹⁰⁵. ובליובאוויטש, באולם הקטן, הכריזו זאת¹²⁰.

"מי שכבה נרו ביום-הכיפורים... תקנתו שידליקנו שוב במוצאי יום-הכיפורים ולא יכבנו עוד אלא יניחנו לדלוק עד גמירא, וגם יקבל עליו שכל ימיו לא יכבה נרו במוצאי יום-הכיפורים, לא הוא ולא אחר, אלא יניחנו לדלוק עד גמירא"¹²¹.

(115) 'אוצר' עמ' רמב.

(116) אג"ק ח"ג עמ' רכ.

(117) המתפלל במניין מנוסח אחר, ומיד אחרי 'תתקבל' מתחילים ערבית – לכאורה עליו לסיים תחילה את 'אין כאלוקינו', 'עלינו', 'אל תירא' ואך צדיקים, וט' פרקי התהלים, ורק אחר-כך יתחיל להתפלל ערבית – למרות שעל-ידי-זה הוא מפסיד את הקשר בין 'ברכו' לברכות ק"ש (ראה שו"ע אדמו"ר סי' נד ס"ג. משנ"ב סי' רלו ס"ק א). זאת ע"פ מנהגו שאין 'מהפכין הצניורות', וק"ו כאן, שהרי תפילת ערבית שייכת כבר ליום הבא.

(118) שע"ת סי' קיח ס"ק א. דה"ח סי' לג. מו. עב.

(119) קצוה"ש סי' כא ס"ד ובבדה"ש שם ס"ק ט.

(120) סה"ש תרצ"ז עמ' 155 (כאחד מ"המנהגים המקובלים, שיש להם יסוד").

(121) שו"ע אדמו"ר סי' תרי ס"ח.

קריאת התורה במנחה – בנגינת הטעמים הרגילה¹⁰⁶. אין נשיאת כפיים במנחה, והש"ץ אומר: "אלוקינו ואלוקי אבותינו, ברכנו..."¹⁰⁷.

זמן תפילת 'נעילה' מתחיל כשהחמה בראש האילנות, היינו קרוב לתחילת השקיעה¹⁰⁸. לפני 'אשרי' פותחים את הארון, ונשאר פתוח עד אחרי התקיעה¹⁰⁹.

בחצי קדיש שלפני תפילת נעילה ובקדיש התקבל שאחריה, אומרים 'לעילא ולעילא מכל'¹⁰⁵.

בנעילה אומרים 'חתמנו' (בתפילה וב'אבינו מלכנו', במקום 'כתבנו'), 'וחתום' (במקום 'וכתוב'), 'ניזכר ונחתם' (במקום 'ניזכר ונכתב').

אומרים 'היום יפנה' גם אם כבר העריב היום¹⁰⁵. בפיוט 'ה' ה' – אזכרה אלקים ואהמיה', כמדומה שאומרים י"ג מידות רק בפעם הראשונה (ולא כפזמון בין בית לבית)¹¹⁰.

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נהג לומר 'ואוצרך הטוב לנו – תפתח', עם הפסק לפני תיבת 'תפתח', ו"לנו" נמשך למעלה¹¹¹.

אין נשיאת כפיים, אפילו עוד היום גדול¹¹².

באמצע קדיש תתקבל, אחרי 'דאמירן בעלמא ואמרו אמין', מנגנים 'מארש נפוליון'¹¹³, ואחר-כך תוקעים תקיעה אחת¹⁰⁵.

מעיקר הדין, מותר לתקוע אפילו בין השמשות'¹¹⁴. אבל כמה פעמים אירע בבית-המדרש

ובפנים.

(106) 'אוצר' עמ' רלג.

(107) ויש לברר אודות הי"ג מדות הנאמרות בקטע "יום קוראי בשמך" שבסיום ה'סליחות' בחזרת הש"ץ דמנחה, שנדפסו באותיות רגילות, ולכן אין אומרים אותן בקול יחד כנהוג במירת י"ג מידות (והרי זה דבר הנאמר בציבור דווקא).

(108) שו"ע אדמו"ר סי' תרכ"ג ס"ב.

(109) ספר-המנהגים עמ' 64. לוח כולל-חב"ד.

(110) כן מסר הרה"ח דה'אוצר'. מאידך, הרה"ח ר' נחום שי' קפלן (המשמש כ"ץ בבית חיינו) מסר, שאומרים הי"ג מדות גם כ'פזמון' בין בתי הפיוט, ולכן נשאר כך במחזור החדש ש"ל בשנים האחרונות בני. וצ"ע.

(111) סה"מ תרפ"ז ס"ע כא. ובלק"ד ח"א דף נטא, איתא מהא"י טעמא לעשות אתנחתא אחר תיבת 'ואוצרך'.

(112) ספר המנהגים (שו"ע אדמו"ר סי' תרכ"ג ס"ח, כדעת הרמ"א שם). וראה 'אוצר' עמ' רמ. וצ"ע שבלוח כולל-חב"ד מוזכר 'נשיאת כפיים' (כדעת השו"ע וכו' ומנהג ירושלים, אף שבפועל בין אנ"ש גם בירושלים ת"ו אין מספיקים זאת. וראה נטעי גבריאל ר"פ סה).

(113) ספר-הניגונים, ניגון קע.

(114) שו"ע אדמו"ר סי' תרכ"ג סעיף יא.

פירוש אדמו"ר הזקן ש"ואהבת" הוא לשון ציווי וגם לשון הבטחה] – הרי לאידך, אין כל וודאות שעניין זה יבוא לידי פועל תיכף ומיד, בשעתא חדא וברגעא חדא. אבל תיבת "תשובה" – מתייחסת לעצם מציאות הדבר כפי שהוא בפועל [לא רק ציווי ופקודה (ביחד עם נתינת-כוח) על דבר זה], היינו, שישנו כבר עניין התשובה בפועל אבל על-פי זה אינו מוכן: מכיוון ש"תשובה" קאי

הציווי וההוראה – "שובה", הוא בדוגמת עניין הרצוא, היינו,

ציווי על עבודת התשובה באופן נעלה יותר, והמעשה בפועל

– "תשובה", הוא בדוגמת עניין השוב

לשוב ("תשובה" בפועל), והשוב ("תשובה") מהווה הכנה לרצוא הבא לאחריו ("שובה" – ציווי על התשובה בדרגא נעלית יותר), ורצוא זה מהווה הכנה לשוב ("תשובה" בדרגא נעלית יותר), וכן הלאה, עד אין סוף.

ד. האמור לעיל [שגם לאחר ה"תשובה" בפועל ישנו הציווי "שובה", לבוא לדרגא נעלית יותר בתשובה] מודגש גם בפסוק "שובה ישראל עד הוי' אלוךך": מכיוון שהתשובה צריכה להיות "עד הוי' אלוךך" – הרי מוכן, שככל שיתעלה בעבודת התשובה, עדיין יש מקום להוסיף ולהתעלות לדרגא נעלית יותר, באופן רחב ועמוק יותר כו', עד לעילוי והוספה באופן ד"אין סוף", שהרי "הוי' אלוךך" [שאליו צריכים לשוב, כמו שכתוב "שובה ישראל עד הוי' אלוךך"] הוא "אין סוף". ומוכן, שכאשר צריכים לשוב "עד הוי' אלוךך" אין כל פלא בעובדה שתמיד יש אפשרות (ולכן צריכים) להתעלות לדרגא נעלית יותר – אדרבה: הפלא הוא כיצד יכולים לשוב "עד הוי' אלוךך"?...! ומזה מוכן, שגם כאשר מדובר אודות "ראשיכם שבטיכם" שהתעלה רבות בעבודת התשובה – עדין יש מקום לתבוע ממנו (ואכן תובעים ממנו) "שובה", היינו, להתעלות לדרגא נעלית

על הציווי וההוראה בלבד. ואילו "תשובה" קאי על קיום הדבר בפועל – הרי יש בכלל מאתיים מנה, ואם כן, מהו העילוי ד"שובה" (ציווי והוראה) לאחר שישנו כבר עניין ה"תשובה" בפועל?! והביאור בזה:

גם לאחר שישנו עניין התשובה בפועל ("שבת תשובה") – נדרשת עבודת התשובה באופן נעלה יותר, כפי שמבין יהודי פשוט שגם לאחר שכבר עשה תשובה, ביכולתו לעשות תשובה באופן נעלה יותר. ועל זה בא הציווי וההוראה ד"שובה" ("שבת שובה"), היינו, שלמרות שכבר היה עניין התשובה בפועל [שהרי כל ישראל בחזקת כשרות, ובפרט כאשר נמצאים בשבת דעשרת-ימי תשובה], דורשים עדיין "שובה ישראל" – לבוא לדרגת התשובה באופן נעלה יותר.

דהנה, "עיקר התשובה בלב, והלב יש בו בחינות ומדרגות רבות כו'" (תניא פכ"ט), ומוכן, שאינו דומה מצב ודרגת הלב מיום אחד למשנהו, ועד כדי כך – שאפילו ביום אחד גופא ישנם שינויים במצבו ודרגתו של הלב, ועד לכללות העניין ד"דפיקו דלבא" (בלשון הזוהר) באופן דרצוא ושוב. ומזה מוכן, שישנם שינויים גם בעבודת התשובה, היינו, שכאשר הלב נמצא בדרגא נעלית יותר – אזי נדרשת עבודת התשובה באופן נעלה

יותר.

ונמצא, שכללות העניין ד"שבת שובה" ו"שבת תשובה" הוא על-דרך ובדוגמת העניין דרצוא ושוב (המודגש בדופק שבלב), ובאופן שכל אחד מהם מהווה הכנה לשלב שלאחריו: הציווי וההוראה – "שובה", הוא בדוגמת עניין הרצוא, היינו, ציווי על עבודת התשובה באופן נעלה יותר, והמעשה בפועל – "תשובה", הוא בדוגמת עניין השוב. וזהו מה שרצוא ("שובה") מהווה הכנה

בהזכרת נשמות אומרים "בן/בת פלונית"⁹⁵. מי שיש לו אב ואם – יוצא מבית-הכנסת בזמן הזכרת נשמות⁹⁶. אבל (רח"ל) בשנה הראשונה למות אביו או אימו, נשאר בבית-הכנסת, אך אינו אומר "יזכור"⁹⁷. אחר-כך אומרים "אב הרחמים". גם מי שאינו מזכיר נשמות יאמר "אב הרחמים"⁹⁸. אם יש מילה בבית-הכנסת, מלים קודם 'אשרי'. ומברכים על הכוס ומטעימים לתינוק הנימול, חוץ ממה שנותנים לו לטעום כשאומרים "בדמיך חיי". אם המילה מחוץ לבית-הכנסת – יחזירו את ספר-התורה לארון הקודש לפני שיוצאים⁹⁹.

ונתנה תוקף: (הרבי עמד באמירת פיוט זה) הש"ץ מתחיל, והציבור אומר עד "את גזר דינם". אחר-כך הש"ץ אומר בקול מ"כבקרת" עד סוף הקטע, והציבור מתחיל "בראש השנה" עד "ומי ירום". אז אומר הש"ץ בקול את כל הקטע, ובסיימו אומרים הציבור ולאחריהם הש"ץ בקול רם "ותשובה... הגזירה". שוב אומר הציבור "כי כשמך... וכחלום יעוף", והש"ץ אומר (או עכ"פ מסיים) את הקטע בקול, ואז אומרים הציבור ולאחריהם הש"ץ בקול רם "ואתה הוא... וקיים", ואז אומרים הציבור "אין

לברר מדוע (ואם?) בר"ה אומרים "יום הדין").

95) סידור 'תורה אור' עמ' 259, 'המלך במסיבו' ח"ב עמ' קסו. כה"ח סי' רפד ס"ק לו ע"פ זוהר ח"א פדא.

ב'ס' המאמרים – קונטרסים' לכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"א עמ' וא"ו איתא, שמוזכרים ב'יזכור' גם נשמות של צדיקים. ומכאן נהגו להזכיר (תחילה) את הרבי, "וכן [את] רבותינו נשיאינו שלפנינו בנוגע לאלו שהכירו אותם... שזהו ענין שפעולתו היא עבור האומר, אבל בהכרח לומר שענין זה נותן כח גם עבור אלו שאותם מזכירים בנוסח דאמירת 'יזכור' – תורת מנחם כרך מו עמ' 343, וש"נ.

96) קיצור שו"ע קלג, כא. ולכאורה גם מי שיש לו הורים ונפטר לו רח"ל בן או בת נשאר לומר יזכור, ועכ"פ כשאין אחרים שיאמרו עבורם.

97) הוראת הרבי בחוברת 'תוכן עניינים' – לה"ק – גיליון נו, חג הסוכות תשכ"ה (והיא 'משנה אחרונה' כלפי המובא ב'שערי הלכה ומנהג' יו"ד עמ' שפג' "לומר באופן שלא יהיה ניכר", וחבל שנשמטה שם). הובאה בשלימותה ב'אוצר' עמ' רכא"ב.

98) הוראת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע – 'המלך במסיבו' ח"ב עמ' נח, ושם, שפעם בשנת תשי"ה הורה הרבי למוזכר הרי"ל שי' גרונו שיאמר זאת.

99) לוח כולל-חב"ד, ע"פ שו"ע אדמוה"ז סי' תרכ"א ס"ה. (מש"כ שם לומר איזה זמנור, צ"ע, שהרי הש"ץ אומר פסוקי 'ידעתי'... לפני הקדיש, ואולי ע"פ מש"כ בפסקי הסיפור אות סה, שלדעת אדה"ז לא די בפסוקים מלוקטים וצ"ל מזמור דווקא. וראה 'התקשרות' גיליונות: תשנ"ז, תשפ"א, תשצ"ו.)

קצבה" עד גמירא כשהש"ץ מסיים את הקטע בקול מתחיל הש"ץ "כתר"¹⁰⁰. מכינים מגבות וכדומה כדי לפורסן, להפסיק בין פני המשתחוים ב'עלינו'¹⁰¹ וב'הכוהנים' לבין הקרקע.

בשנים הראשונות, עמד הרבי ב'סדר העבודה', וישב רק לאמירת פיוט "כאוהל הנמתח".

"אתה כוננת" צריך הש"ץ לומר כך: להכריז 'אתה', להפסיק קימעא, ואחר-כך להמשיך ולומר "כוננת עולמך..."¹⁰².

"מה שאומרים בסדר עבודה... חטאו, עוו, פשעו... בניישראל' – אנו מדמין עצמנו כאילו אנחנו אותן 'בית-ישראל', ויפה עושים המכים על ליבם כדרך שעושים באמירת 'אשמנו'¹⁰³.

לאמירת 'והכהנים' עמד הרבי ממקומו (וכן לקטעים נוספים, גם בשנים שישב ברוב 'סדר העבודה').

הוראת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: בכריעה – תחילה כריעה על ברכיו וגודלי רגליו. אחר כך, על גודלי ידיו, וההשתחוואה (מתרומם מברכיו. במצחו מגיע עד הרצפה, ונשאר עומד על אצבעות רגליו וגודלי ידיו)¹⁰⁴.

בין תפילת מוסף לתפילת מנחה מפסיקים, אם אפשר, לכל הפחות שלושת רבעי שעה¹⁰⁵.

100) המתפלל במניין (נוסח פולין) שאומרים 'כתר' בכל תפילות היום, לכאורה יענה עמהם כנוסחתם, ע"פ פשוטות לשון האריז"ל "לומר כל נוסח הקדושה עם הש"ץ מלה במלה" (שו"ע אדמוה"ז סי' קכה סו"ס א. וראה בס' 'הפסק בתפילה מהד"ק עמ' פ. וע"ע בשו"ת יביע אומר ח"ו חאו"ס ח"ל י' סוף אות ד).

101) הנה 'עלינו' הוא חלק בלתי-נפרד מהתפילה (וכש"כ בר"ה), ולפלא שנמוץ שלאחר הכריעה, הש"ץ והציבור מסיימים אותו בלחש. ולפי הלשון במחזור השלם אודות הפסוקים שאומרים כ"קבלה מהרוקח" ברור שהש"ץ ממשיך נוסח עליו בקול, ואז אומרים זאת הציבור בלחש (אמנם במהר"ל ובד"מ ש"ל לאחורונה מכת"י ודפוסים ראשונים לא הביאו כלל נוסחא כזו – שמקורה בתיקון השער הכולל פמ"ג ס"ק יג – אלא כהנוסח בקצת מחזורים ובמהר"ל שדחה שם, שכאשר הקהל אומר "הוא אלקינו", יאמר הש"ץ פסוקים אלו. ואולי היה המנהג שלאחר שהש"ץ מסיים לאומרו בקול, אומרים זאת הציבור, ואז יאמר אותן פסוקים. וע"ע.)

102) סה"ש תשי"ד עמ' 25-26.

103) שו"ע אדמוה"ז סי' קיג סו"ס ג.

104) 'רשימות' ד' עמ' 10 – 'רשימות היומן' עמ' קסא, וש"נ. וראה 'אוצר' עמ' קלב.

105) ספר-המנהגים עמ' 59. אדמו"ר מהורש"ב ואדמו"ר מהוריי"צ למדו ביוה"כ"פ את כל שיעוריהם הקבועים, גם השיעורים בנגלה, אבל על לימוד משניות וגמ' מסכת יומא ראה לעיל בהערה 78

המצאו" – אלא עוד זאת, שאין שום מציאות כלל – "אין עוד".

וזהו העניין ד"דעתיו הייתי" – שאינו מציאות בפני עצמו שנבראה "מאמיתת הימצאו", אלא אינו מציאות בפני עצמו כלל, "אין עוד", וכל מציאותו אינה אלא מציאות העצמות – "דעתיו הייתי".

1. ההוראה מכל האמור לעיל – בנוגע לפועל:

יהודי חושב שדי בעילוי דעבודת התשובה בימים שלפני זה, ויכול הוא כבר לנוח, ובפרט כאשר נמצא ביום השבת, שעניינו מנוחה – על זה באה ההוראה ד"שבת שובה" – עדיין דורשים ממנו "שובה"

לכל לראש ישנה ההוראה ד"שבת תשובה", היינו, שאין להסתפק בלימוד הלכות תשובה, הן הלכות תשובה בנגלה דתורה, והן הלכות תשובה בפנימיות התורה ("נשמתא דאורייתא") – ציווי והוראה בתורה אודות עניין התשובה, אלא לימוד זה צריך להיות לימוד המביא לידי מעשה [לא רק שביכולתו להביא לידי מעשה, אלא שהוא אכן מביא לידי מעשה] – עניין התשובה בפועל ממש. ולאחרי זה באה ההוראה ד"שבת שובה" – שגם לאחר ששכר היה עניין התשובה בפועל, ישנו הציווי וההוראה ד"שובה", היינו, להתעלות לדרגה נעלית יותר בעבודת התשובה.

וכמבואר בליקוטי תורה ריש פרשתנו ש"עיקר התשובה הוא כמו שכתוב, והרוח תשוב אל האלוקים אשר נתנה" [דלא כפירוש העולם שהתשובה היא על עניינים בלתי רצויים דווקא], ומכיוון שכן, הרי מובן, שככל שיתעלה האדם בעבודת התשובה, ביכולתו להתעלות לדרגה נעלית יותר, עד אין סוף.

ועל-דרך מאמר רז"ל "תלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, שנאמר יילכו מחיל אל חיל", היינו, שגם כאשר נמצאים במעמד ומצב שאפילו בכללות העולם אין מציאות של דבר בלתי-רצוי, כמו שכתוב "את רוח

יותר, עד שיגיע לתכלית השלימות – "עד הוי" אלוקיך", באופן ד"דעתיו הייתי". וכידוע פתגם כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע – שכאשר יושב בחדרו ופותח את ה"ליקוטי תורה", אזי "דעתיו הייתי"!!!... היינו, שהיש דלמטה נעשה דבר אחד עם אמיתית המציאות דלמעלה, יש האמיתי.

ואין זה בסתירה לעניין האמונה ח"ו – אדרבה: אחד מיסודי האמונה הוא – "אין עוד": ידוע

ומבואר בכמה מקומות אודות החילוק שבין "אין עוד מלבדו" ל"אין עוד" – ש"אין עוד מלבדו" פירושו, שמלבדו אין שום מציאות, אבל יחד עמו – ישנה מציאות של עולם, וכמו שנתבאר לעיל (ד"ה "זה היום") המבואר בדרושי אדמו"ר מהר"ש שמציאות העולם אינה אחיזת-עיניים, כי אם מציאות אמיתית, וראיה לדבר – מענייני התורה ומצוותיה כו' [כלומר: אין זו ראייה שכלית בלבד, שכל דנפש-הבהמית, שכל אנושי, ואפילו שכל אלוקי, אלא הראיה היא – מענייני התורה], ובלשון הרמב"ם בריש הלכות יסודי התורה: "מצוי ראשון . . . ממציא כל נמצא, וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמיתת הימצאו", היינו, שישנה הלכה בתורה – בספר "יד החזקה" להרמב"ם, "הלכות הלכות" – שישנה מציאותם של כל הנמצאים [על-דרך האמור לעיל בדרושי אדמו"ר מהר"ש שהראיה לאמיתית המציאות דענייני העולם היא – מענייני התורה], אלא שמציאותם אינה מלבדו ח"ו, כי אם "מאמיתת המצאו".

וישנו עילוי נעלה יותר – "אין עוד", היינו, שאין שום מציאות כלל זולתו יתברך, כלומר, לא זו בלבד שישנה מציאותם של הנבראים באופן שמציאותם אינה "מלבדו", כי אם "מאמיתת

כדין⁸⁷. היוצא לבית-הכיסא בליל יום-הכיפורים אחר התפילה, ייגע במקומות המכוסים כדי שיצטרך ליטול ידיו עד סוף קשרי אצבעותיו ולברך "אשר יצר" בידיים טהורות. אבל ביום, דיי בכך שעשה צרכיו (אף ל'קטנים'), כדי ליטול כאמור, מכיוון שצריך להתפלל אחר-כך⁸⁸.

שחרית: ייטול ידיו רק עד סוף קשרי אצבעותיו. לאחר שניגב ידיו, מעביר המגבת על-גבי עיניו, להעביר מהן חבלי שינה. אם עיניו מלוכלכות, מותר לרחצן להעביר הלכלוך ולא יותר⁸⁹. הכוהנים והלויים נוטלים ידיהם עד פרק הזרוע⁹⁰. אין מברכים "שעשה לי כל צרכי"⁹¹.

"כל מי שמכוון בעת התחלת 'אדון עולם', כתב ר' יהודה חסיד ורב האי גאון ורב שרירא גאון: 'ערב אני בדבר שתפילתו נשמעת, ואין שטן מקטרג על תפילתו, ואין לו שטן ופגער-ע בראש-השנה ויום-הכיפורים בתפילתו, ואויביו נופלין לפניו'⁹². הרבי עמד באמירת הפיוטים 'האדרת והאמונה' ו'לא-ל עורך דין' בחזרת הש"ץ.

בפתיחת הארון להוצאת ספר-תורה אומרים שלוש פעמים י"ג מידות, ואחר-כך "ריבוננו של עולם", ככתוב במחזור.

קוראים בתורה, חוץ מן המפטיר⁹³, בניגון המיוחד לימים הנוראים, וכן גם באמירת 'ויעזור', קריאת העולים לתורה, ברכות התורה, ו'מי שבירך'⁹⁴.

87 אג"ק אדמו"ר מהור"צ ח"ו עמ' ב.
88 שו"ע אדמו"ר ס' תרי"ג ס"ד-ה.

89 שם ס"ב-ג. לענין נט"י – גם ספר-המנהגים עמ' 59, וביאורו באג"ק ח"ג עמ' קמו.

90 לקו"ש ח"ט ס"ע 386, ממט"א תרי"ג ס"ח (ובשו"ע אדה"ז שם ס"ו, שדין הלויים שווה לדין הכהנים).

גם בנטילת ידיים שחרית יטלו הכהנים עד פרק הזרוע (כדעת הקיצור שו"ע ס' קלג ס"ז – הוראת הרב, 'אוצר' עמ' ריז. וראה דיון בזה בקובץ 'הערות הת' ואנ"ש כפר-חב"ד, גיליון קעב עמ' 28-31), ומ"מ ישובו ויטלו ידיהם לסירוגין במוצאי יום-הכ"פ (לקו"ש שם).

91 סידור אדמו"ר.

92 ספר המאמרים תש"ג עמ' 11.

93 ודלא כמנהג העולם, 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' רכ.

94 הנוסח המורגל ב'מי שברך' זה היום: "מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב, הוא יברך את (פלוגי בן פלוגי) בעבור שעלה לתורה לכבוד המקום ולכבוד התורה ולכבוד יום הכיפורים, בשכר זה הקדוש-ברוך הוא ישמרהו ויצילהו מכל צרה וצוקה ומכל נגע ומחלה, וישלח ברכה והצלחה בכל מעשה ידיו עם כל ישראל אחיו, ונאמר אמר" (שער הכולל פכ"ו ס"ה, 'אוצר' שם. והעיר, שעפ"ז יש

ולולי דמסתפינא לומר – אפילו לא מספר ניכר כלל. ובדבר הרגיל ונעשה בפרסום, 'לא ראינו' – ראייה⁸⁰. קריאת-שמע שעל המיטה – כמו בשבת ויום-טוב. 'ברוך שם...' – בקול רם. אין אומרים תחנון ו'על חטא'⁸¹.

קודם השינה אומרים תשעה מזמורי תהילים: קכד-קלב⁸².

מי שצריך לאכול ביום-הכיפורים⁸³, אינו מקדש ואינו צריך לבצוע על לחם-משנה. אבל אומר בברכת המזון 'עלה ויבוא', ואומר 'ביום-הכיפורים הזה, ביום סליחת העון הזה, ביום מקרא קודש הזה'⁸⁴.

מחנכים את הילדים (בנים ובנות) – הבריאים מגיל תשע והכחושים מגיל עשר – להתענות לשעות. ובזמננו אין מדקדקים שיתענו בני שתי-עשרה ובנות אחת-עשרה כל היום⁸⁵. מה שנהגו המון העם לענות את התינוקות בליל יום-הכיפורים, ואף כשצריכים לאכול מונעים זאת מהם – טעות היא בידם⁸⁶.

ילדים הזקוקים לאכילה ביום הקדוש, יש להשגיח עליהם שלא יאכלו אכילה גסה, ושיברכו

80 מענה משנת תשמ"ה ('אוצר' עמ' רלב), למרות שהמנהג נוכר ונתבאר בשו"ע רבינו סי' תרכ"א ס"ט ז.

81 ספר-המנהגים עמ' 59.

82 ספר-המנהגים עמ' 54. משמעות 'קודם השינה' (ולא 'קודם קריאת-שמע שעל המטה') היא, לכאורה, בזמן הקרוב ביותר לשינה (לפי נוסח אדמו"ר שאין מפסיקין במאומה בין ברכת 'המפיל' לשינה). ובמחזור, ש, הוצאת קה"ת כפר-חב"ד, ימי הסליחות תשמ"ז ושלאח"ז, נדפסו המזמורים הללו לפני ברכת 'המפיל'.

83 לענין שיעורי (כמיוות וזמני) אכילה לחולה וכו' ביום-הכיפורים – ראה 'שיעור מקווה' עמ' קפא. מדות ושיעורי תורה עמ' רמט.

שיעור אכילה – 30 סמ"ק מוצק (נפח קופסת גפרורים רגילה), שיעור שתיה – 40 כ"ג/גרם/סמ"ק נזול. אכילה ושתייה אינן מצטרפות.

ממתניים בין כמות לכמות 9 דקות, ואם א"א – לפחות 7 או 6 דקות. ומאחר 30 סמ"ק אינם 30 גרם (ראה קובץ יגדיל תורה, ברוקלין,

גיליון סה סימן סד), הרי ממוצע-הצפיפות בלחם לבן הוא 0.4 (12 גרם), בלחם אחיד 0.6 (18 גרם), וניתן ורצוי לדחוס את הלחם וכד'

בתוך כלי-המדידה ככל האפשר. ובפירות וירקות המשקל שווה בערך לנפח.

84 שו"ע אדמו"ר ס' קפח ס"א; תרי"ח ס"ח (בשער-הכולל פל"ד ס"ט כ' שבסידורו פסק שלא לומר זאת, אבל בפסקי הסיידור אות

קפה נחלק עלי). ואם שכח לומר 'עלה ויבוא', ונזכר אחר שסיים ברכת 'בונה ירושלים' – לא יחזור (קיצו"ש ע' ס' קלג ס"ח. משנ"ב סו"ס זה).

85 שו"ע אדמו"ר ס' תרט"ז ס"ה וס"א.

86 אלף-המגן למט"א ס' תרט"ז ס"ק ה.

הטומאה אעביר מן הארץ" – גם אז צריך להיות עניין של הליכה "מחיל אל חיל", באופן ד"אין להם מנוחה".

וזהו כללות ההוראה ד"שבת שובה" – שכאשר יהודי חושב שמספיק עבורו העילוי דעבודת התשובה בימים שלפני זה, ומכיוון שכן, יכול הוא כבר לנוח, ובפרט כאשר נמצא ביום השבת, שעניינו מנוחה – הנה על זה באה ההוראה ד"שבת שובה", שגם לאחרי העניין ד"שבת תשובה", עדיין דורשים ממנו "שובה", היינו, להתעלות לדרגא נעלית יותר בעבודת התשובה.

ז. והנה, עלידי כללות העבודה האמורה לעיל, הן העניין ד"שבת תשובה" והן העניין ד"שבת שובה" – פועלים עילוי והוספה בכל ענייני ראש השנה, באופן נעלה יותר מאשר בראש השנה. דהנה, בראש השנה נמשכות ברכותיו של הקב"ה בכל העניינים, ולכל לראש – כתיבה וחתימה טובה בגשמיות וברוחניות גם יחד, בטוב הנראה והנגלה, מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה. וכל זה נפעל באופן נעלה ביותר – כמבואר באיגרת הקודש (סעיף י"ד) שבכל ראש השנה "יורד אור חדש עליון יותר שלא היה מאיר עדיין מימי עולם אור עליון כזה" [ובלאו הכי בהכרח לומר כן – דמכיוון שישינו הציווי וההוראה ד"מעלין בקודש", הרי בוודאי שהקב"ה מתנהג כן בעצמו, כמו שכתוב "מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל"].

ועל זה אומרים, שביום השבת שלאחרי ראש השנה, "שבת שובה" – הנה עלידי עבודת בני ישראל בעניין התשובה פועלים הם המשכת ברכותיו של הקב"ה באופן נעלה יותר מאשר בראש השנה.

כלומר: לא זו בלבד שבשבת שובה פועלים גילוי ופירוט ההמשכה שכבר ישנה בשורש ומקור, מכיוון שכבר נפעלה בראש השנה, שאין זה אלא גילוי ופירוט מן הכלל אל הפרט.

ולא זו בלבד שביום השבת נפעלת שלימות בכל ענייני ראש השנה באופן ד"ויכולו" – מלשון שלימות [ובפרט עלידי עבודתם של בני ישראל

בשבת שובה – שעלידי זה פועלים שלימות נעלית יותר, על-דרך המבואר בעניין "כל המענג את השבת",

אלא עוד זאת – שפועלים המשכה חדשה לגמרי, באופן נעלה יותר ממה שנמשך בראש השנה, על-דרך ובדוגמת העניין ד"ברכת כוהנים", וכן עניין התפילה, "יהי רצון" – המשכת רצון חדש לגמרי (ראה קונטרס חנוך לנער עמ' 46 ואילך).

ועניין זה הוא – הן ביחס לאדם כפי שהוא למטה (שעבודתו היא באופן נעלה ביותר), והן ביחס להמשכה מלמעלה (המשכה נעלית יותר ממה שנמשך כבר בראש השנה), ובאופן ששניהם נעשים לדבר אחד, כידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שהעצם של יהודי פשוט לוקח את העצם והפשיטות דלמעלה, שבזה מודגשים ב' פרטים: (א) ישנה מציאותו של היהודי "לוקח" דבר מסויים ("עס איז דא א נעמער"), (ב) וביחד עם זה – מכיוון שלוקח את העצם והפשיטות דלמעלה, הרי הוא נעשה מציאות אחת עם העצם והפשיטות דלמעלה. וכאמור – עניין זה הוא מיסודי האמונה.

ומשבת שובה ממשיכים זאת על כל השנה כולה, מראשיתה ועד סופה, ועד לדרגא שלמעלה מגדר התחלקות ראש וסוף (על-דרך המבואר בליקוטי תורה ריש פרשת ניצבים – "מבלי ימצא האדם ראש וסוף"), ובאופן שעניין זה חודר בכל מציאותו של האדם, מראשו ועד העקב שברגל.

ועד שזוכים לתכלית השלימות בברכתו של הקב"ה – גאולה האמיתית והשלימה עלידי משיח צדקנו, ובאופן שעניין זה חודר בכל מציאותו של האדם עד לעקב שברגל, ובפשטות – שזוכים לרקוד (על-ידי העקב שברגל) בקבלת פני משיח צדקנו, ובהתאם לכך באים לריקודים ד"שמחת תורה" – שמחה הקשורה עם לימוד תורתו של משיח.

וכל זה – במהרה בימינו ממש, "מיד הן נגאלין", "נאו".

(קטעים מהתוועדות שבת קודש פרשת האיניו, שבת שובה, ה'תשד"מ, התוועדות א' – 'תורת מנחם – התוועדות ה'תשד"מ כרך א עמ' 39-33 – בלתי מוגה)

לחופה, אינו לובשו ביום הכיפורים⁶¹. אבל (רח"ל) בשנת האבלות – ילבשו⁶². אין להיכנס בקיטל לבית הכיסא⁶³.

מתעטפים בטלית כנהוג, ומברכים עליו לפני השקיעה⁶⁴.

נועלים נעלי בד, גומי וכל סנדל שאינו של עור, ודלא כהמחמירים בזה⁶⁵.

לפני ההליכה לכל-נדרי – ברכת הבנים והבנות⁶⁶. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו נהג לברך אז את תלמידי הישיבה, כשהוא לבוש בקיטל ובטלית. כ"ק אדמו"ר מהורש"ב בירך את נכדו, כשידיו למעלה מראשה של כל אחת ואחת⁶⁷.

רבותינו נשיאנו היו מברכים בנוסח "יברכך" (עד כולל "ואני אברכם")⁶⁸.

אם יש שהות, יאמר כל אחד לעצמו (לפני פרקי התהלים שקודם כל-נדרי) וידוי – 'אשמנו' ו'על-חטא', וכן נהגו רבותינו נשיאנו⁶⁹.

יום רביעי

י' בתשרי, יום הכיפורים

ליל יום הכיפורים:

אין מדקדקים לומר כל-נדרי מבעוד יום⁷⁰. לפעמים היה מורה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו לנגן 'אבינו מלכנו', ואחר-כך אמרו את תשעת

61 ספר-המנהגים עמ' 58. גם קיטל אחר לא ילבש, אג"ק ח"ו עמ' קעב. ומהלשון משמע, שאם מאיזו סיבה שתהיה לא לבש בפועל את הקיטל בחופתו – ילבשו עתה, כי עניינו הוא "אחת בשנה".

62 'אוצר' עמ' קצח.

63 ע"פ שו"ע אדמו"ר ז"ל ס"א כ"ג.

64 ע"פ שו"ע אדמו"ר ז"ל ס"א י"ח ס"ג, לוח כולל-חב"ד. וראה פסקי הסיידור אות מב. ואין מסירין אותו בלילה, מפני שהדבר ידוע שאז אין מתכוונים לשם ציצית, אלא כדי להידמות למלאכים – ע"פ שו"ע אדמו"ר ז"ל י"ח ס"ד.

65 'אוצר' עמ' קצו. מספר 'מאמרי אדמו"ר הקצרים' עמ' שלו (לענין יו"כ), וספר-המנהגים עמ' 46 לענין תשעה באב.

66 ספר-המנהגים שם.

67 'אוצר' עמ' קצד.

68 שם עמ' קצה, ומציין לשיחת ליל שמח"ת וש"פ בראשית (ב) תשד"מ, ע"י"ש.

69 לוח כולל-חב"ד, משו"ע אדמו"ר ז"ל ס"א תרו ס"ב, למרות שלא נדפס במחזור. אדמו"ר מהורש"ב היה מאריך קצת בווידי זה ('רשימות היומן' עמ' קסח). הרבי היה אומר זאת בקביעות.

70 'רשימות היומן' עמ' רב, למרות האמור בשו"ע אדמו"ר ז"ל ס"א תרי"ט ס"ד.

מזמורי התהלים קטורקג שקודם כל-נדרי⁷¹.

פותחים הארון ומוציאים לפחות שלושה ספרי-תורה⁷². ומצווה גדולה לקנות החזקת 'ספר ראשון'⁷³. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו נהג להחזיקו⁷⁴.

שני אנשים כשרים פונים עם ספרי-התורה למקום הש"ץ (המצטרף לבית-הדין). עומדים עם ספרי-התורה בסמוך לו, ואין מקיפים את הבימה, ואין עומדים איתם על הבימה⁷⁵.

מתחילים: "ה' מלך, תגל הארץ".

"על דעת המקום... בישיבה של מעלה" צריך הש"ץ (בלבד) לומר בקול נמוך, אך באופן שהעומדים סביבו, שהם בית-דין, ישמעו⁷⁶.

פסוק "אור זרוע" – פעם אחת, ובקול רם.

כל-נדרי: גם הקהל אומר זאת בלחש (אך באופן שישמע לעומדים בסמוך). עם הש"ץ⁷⁵.

"ויאמר ה' סלחתי כדברך" – אומר הקהל ג' פעמים ואחר-כך הש"ץ ג' פעמים⁷⁶.

הש"ץ מברך 'שהחיינו' בקול רם, והקהל מברך כל אחד לעצמו בלחש, ויזהרו לסיים קודם שיסיים הש"ץ כדי שיוכלו לענות אמן אחר ברכתו⁷⁷.

יש להכריז בבית-הכנסת, שמי שבירכו 'שהחיינו' בשעת הדלקת הנרות – לא יברכו עתה⁷⁶.

מחזירים את ספרי-התורה וסוגרים הארון.

תפילת ערבית: "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" – אומרים בקול רם⁷⁸. אחר עלינו – קדיש יתום, ארבעה מזמורי תהלים א"ד (באמירת שמות הו"ה שבהם, מכוונים שניקוד כל שם הוא כמו בתבנית 'בברית', כנדפס במחזור), קדיש יתום. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו נהג לומר אחר-כך את כל התהילים (והתחילו שוב מתחילתו)⁷⁹.

לעניין לימוד מסכת יומא ביום הכיפורים, כתב הרבי "אבל לא ראיתי שרבים נוהגים כן.

71 שם עמ' רב"ג.

72 'המלך במסיבו' ח"ב עמ' כא.

73 סידור אדמו"ר ז"ל. וב'המלך במסיבו' שם עמ' כב, שניתן לסדר 'מכירה פומבית' גם על שאר הספרים.

74 קובץ יגדיל-תורה (ני.י) גיליון עמ' נב בשם הרבי.

75 שו"ע אדמו"ר ז"ל ס"א תרי"ט ס"ג.

76 ספר-המנהגים עמ' 63.

77 שו"ע אדמו"ר ז"ל שם ס"ח.

78 שם ס"ט.

79 'אוצר' עמ' ריב"ג [בס' שבח-המועדים עמ' 46 הביא שהוא מנהג ותיקין, משל"ה מסכת יומא].

הלכות ומנהגי חב"ד

יום שישי

ה' בתשרי, ערב שבת שובה

מנהגי בית הרב להדליק לשבת תשובה 'תשובה ליכט' (= 'נר תשובה')¹. נר זה היו קולעים מפתילות, פתילה לכל אחד ואחד מבני הבית². דייקו לעשותם משעווה. כשהתקינו את הפתילות בנר, היו קוראים בשם מי שעבורו מכינים את הפתילה³. הרבי התבטא ש"מנהג חב"ד להדליק שלושה נרות תשובה"⁴.

שבת קודש פרשת וילך

ו' בתשרי, שבת שובה

"כל ענייני שבת שובה שייכים לכל אחד ואחת מישראל, האנשים והנשים והטף, כמנהג ישראל שבאים כולם לבית הכנסת ושומעים קריאת התורה וכו"⁵.

"בשבת שובה – מתקן ומעלה את כל שבתות השנה, כי התשובה דשבת תשובה היא נעלית גם מהתשובה דכל שבתות השנה"⁶.

בשבת שובה יש להחליט החלטות טובות: להוסיף בכל ענייני העבודה בתורה, עבודה

וגמילות חסדים (כולל גם צדקה בשבת – עלי ידי הכנסת אורחים בסבר פנים יפות וכיו"ב)⁷.

בשבת שובה דורש הרב מהלכות החג, "העיקר – לדרוש ולהורות להם דרכי ה' וללמד להם המעשה אשר יעשו, ולא כמו שנוהגין עכשיו"⁸.

* היום הוא יום השנה להסתלקות הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה שניאורסון, בת הרב הגאון והחסיד ר' מאיר שלמה ובת הרבנית הצדקנית מרת רחל, אשת הרב הגאון והחסיד והמקובל ר' לוי יצחק, אם כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו. נפטרה בשבת שובה תשכ"ה, בעלות המנחה, ומנוחתה כבוד בניו יורק.

בנה, כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, נהג להתוודע ביום זה, גם כשחל בחול.

כמו יכין יסד על שמה את 'קרן חנה', ובהתוודעות ו' תשרי, כשחל בחול, נהג לערוך מגבית בעבור קרן זו. גם נוסדו כמה וכמה מוסדות חינוך בארה"ק ובעולם הנקראים 'בית חנה'.

ערבית: בברכת 'מגן אבות' אומרים 'המלך הקדוש'.

סעודה: יש מאמר של אדמו"ר הזקן: "להבין עניין אכילת הדבש עם המוציא בראש השנה עד אחר הושענא רבא", והעיר על זה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: "צריך עיון אם הכוונה רק לסעודות שבת ויום טוב... וסעודות ערב יום הכיפורים ומוצאי יום הכיפורים, או גם בימי השבוע".

שחרית: לפני התפילה, סיום שמו"ת החל מ'שביעי' למנהג רבותינו נשיאינו.

הפטרה: "שובה ישראל" עד 'ופושעים ייכשלו

(1) ספר המנהגים חב"ד עמ' 58.

(2) בסה"ש תש"ד דלהלן מספר אדמו"ר מוהרי"צ, שהניחו גם עבורו פתילה בילדותו. וראה הנסמן ב'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' קסז.

(3) סה"ש תש"ד עמ' 7, תש"ה עמ' 14.

(4) שיחת ו' תשרי תשמ"ב סל"ג ('התועדויות' תשמ"ב ח"א עמ' 67, בלתי מוגה). וע"ע ב'כפר חב"ד' גיליונות: 1165, 1170, 1171.

(5) סה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 5. ובהערה 25 שם: "ומעשה רב (בהסכם גדולי ישראל) שגם ילדות קטנות באות עם אבותיהן לבית הכנסת (לא רק לעזרת נשים), ואפילו לאחר גיל שלוש נים – כל זמן שלא הגיעו לכלל חינוך והבנה בעניין זה". ועיי"ש בהערה 24, שזה מעין דוגמת עלייה לרגל לע"ל מדי שבת בשבתו".

(6) ד"ה שובה ישראל תשמ"מ ס"א, סה"מ מלוקט ח"א עמ' שמה; 'בתורת מנחם – ספר המאמרים מלוקט' לפי סדר השנה, ח"א עמ' קד.

במחזור בנקודותיים לאחריהם ("דברנו דופי: – "טפלנו שקר: – "קישנו עורף:"). מכים על החזה באותיות הא"ב של 'אשמנו' וגם באמירת "ואנחנו הרשענו"⁵¹, ובעת אמירת: 'על חטא... / ועל חטאים... / סלח לנו, מחל לנו, כפר לנו'⁵². אין אומרים "אבינו מלכנו".

בסעודה המפסקת⁵³ – המאכלים יהיו בלי מלח⁵⁴.

גברים לא יאכלו מאכלי חלב וחמאה ולא תבלינים חריפים בסעודה המפסקת⁵⁵. "יש טובלים אחר סעודה המפסקת, כדי שיהא סמוך ליום הכיפורים"⁵⁶. מפסיקים לאכול מבעוד יום⁵⁷. הדלקת הנרות: מברכים: "להדליק נר של יום הכיפורים", ו"שהחיינו"⁵⁸. מרבים בנרות בבית הכנסת⁵⁹. כל איש נשוי מדליק א' לעבעדיגע ליכט" [נר חיים]. ולנשמת הוריו שנפטרו – נר נשמה⁶⁰. חתן בשנת הנישואין שלו, שלבש ה'ק'יטל'

"ממוצאי (ולא: מערב) יוהכ"פ...". וראה הדיון בזה ב"התקשרות" גיליון שעט בסופו. אבל הרה"ח ר' אלי' ש' זילברשטרום מספר, שבשנת תשכ"ז וכן בשנת תשל"א (או תשל"ב) עמד מקרוב וראה בבירור שהרבי מכה על ליבו, הן בשחרית (ומתאים ללשון ספר המנהגים הנ"ל) והן במנחה.

(51) 'אוצר' עמ' רא, ממנהג הרבי.

(52) סה"ש תש"א עמ' 151, וראה סה"ש תש"ה עמ' 9, 'המלך במסיבו' ח"א עמ' רמח.

(53) יאכל לפחות כזית פת, כדי לברך ברכת המזון (סדר ברכת הנהנין פ"ב ס"א). אם יודע שלא יאכל כביצה פת, לא יברך על נטילת ידים (שו"ע אדמוה"ז סי' קנח ס"ב).

(54) כמה טעמים בדבר, והטעם הפשוט הוא כדי שלא יצמא למים ביום הכיפורים – סה"ש תרצ"ז עמ' 157.

(55) שו"ע אדמוה"ז סי' תר"ח ס"ח.

(56) דעה שנייה "וי"א", לאחר דעה ב'סתם' בשו"ע אדמוה"ז תרו ס"ג. ורבים נוהגים גם בזה.

(57) ס' תרח ס"א. רגילים להפסיק בזמן שנקבע להדלקת הנרות. וכשמפסיק לפני כן, טוב להתנות לפני ברכת המזון, שעדיין אינו מקבל עליו את התענית – שם ס"ז.

(58) מחוזה"ש, לוח כולל חב"ד.

(59) שו"ע אדמוה"ז סי' תרי ס"ד. לוח כולל חב"ד.

(60) במט"א סי' תרג ס"ח כתב, שאת נר הנשמה גם אשה (פנויה) מדלקת, ושמדליקים רק אחד (גם אם שני ההורים נפטרו, אבל להורה/הורים של הבעל מדליקים נר בנפרד). שם ובאלף המגן ס"ק יח ישנן דעות שונות איה מהנרות יהיה בביתו ואיה בבית הכנסת, ובשו"ע אדמוה"ז סי' תרי ס"ד איתא, שנר חיים הוא בבית הכנסת (באג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד עמ' קנב – שיש להניחו במקום שאינו עלול לכבות בנקל, עיי"ש). ולכן מביא בשבח המועדים עמ' 44 שנר הנשמה יהיה בבית ויבדיל עליו במוצאי יום הכיפורים.

השולחן שמים גם מלח⁴¹. אין לאכול היום אלא מאכלים קלים להתעכל, כגון עופות⁴² ודגים. גברים לא יאכלו היום שום וביצים כלל⁴³.

לפי הוראת הרבי, אחר חצות היום יקרא כל אחד לעצמו את ההפטרה של יום הכיפורים⁴⁴.

אבלות (רח"ל): כשסיים הרבי 'שבעה' על פטירת אמו הרבנית חנה ע"ה (תשכ"ה) טבל אחר חצות, קרוב ליום הכיפורים. לא נהג בכל פרטי המנהגים האמורים בספר המנהגים ביציאה מהשבעה, ואמר שגם לאחר יום הכיפורים אין עושים מאומה מזה. לפני טבילה ותפילת מנחה³⁶ נוהגים ללקות ל"ט מלקות קלות ברצועה של עגל. הנלקה – מוטה, ופניו לצפון⁴⁵. סדר ההלקאה: על כתף ימין, על כתף שמאל ותחתיהם באמצע⁴⁶, וחוזר חלילה. המלקה והנלקה שניהם אומרים שלוש פעמים פסוק 'והוא רחום'³², בכל הלקאה אומרים תיבה אחת, סך הכול ל"ט תיבות.

אחרי מלקות יש לבדוק שלא יהיה על הגוף שום חציצה⁴⁷ וטובלים שלוש פעמים, לפי שטבילה זו היא משום תשובה, כגר המתגייר⁴⁸. והטבילה ביום זה חובה. בתפילת מנחה בלחש, אחר 'יהי לרצון' הראשון, אומרים וידוי ו'על חטא'⁴⁹. ככל הווידויים: מתוודים בעמידה, ושוחים בעת הווידויים⁵⁰. מפסיקים קימעא במקומות המופסקים

(41) שו"ע אדמוה"ז סי' קסו ס"ח.

(42) והעיר הרב שבתי ש' פרידמן, שגם מילוי ה'קרעפכין' שצ"ל בבשר בהמה (מטעם זכר לשתי הלחם שהיו ע"ג שתי הכבשים בחה"ש, ויו"כ הוא מ"ת דלוחות אחרונות; וכן מטעם שעיו"כ הוא "יו"ט מכוסה" וצ"ל שמחה בבושר), שרי מפני שהוא דבר מועט, ואין להרבות בזה.

(43) שו"ע אדמוה"ז סי' תרח ס"ח.

(44) האמירה – ע"פ 'התועדויות' תשמ"ה ח"א עמ' 351. זמנה – ע"פ 'התועדויות' תשמ"ו ח"א עמ' 396.

(45) שו"ע אדמוה"ז סי' תרו ס"א יטו (מלבד שני הפרטים – זמן המלקות, ואמירת הנלקה, שההוראה בספר המנהגים אחרת).

(46) שו"ע אדמוה"ז סי' תרו ס"ז.

(47) 'אוצר' עמ' קפח.

(48) מט"א סי' תרו ס"ח.

(49) שו"ע אדמוה"ז סי' תרו ס"ב. גם נשים נשואות טובלות, עיי"ש סי"א, והמובא בס' 'כבודה בת מלך' עמ' קעו.

(50) שו"ע אדמוה"ז סי' תרו ס"א. ג. לכאורה, אין להכות על החזה ב'סלח לנו' בתפילה זו, שהרי אין בה תחנון אלא רק הווידוי שבסופה, וכהוראה: 'על חטא אומרים רק כמה שצריך' (לקו"ש ח"ט עמ' 386). ועצ"ע מלשון הרבי בנדון בספרי המנהגים ר"ע 65

בם; "מי אל כמוך" עד "מימי קדם" (הושע יד, ב"י. מיכה ז, יח"כ). נוהגים (להקפיד ביותר) שלא לקרוא קטן למפטיר בשבת זו. מנחה: קוראים בפרשת האזינו. צדקתך. קדיש לתקבל. לדוד ה' אורי. עלינו. קדיש יתום. בסעודה שלישית (בכל שבת) היה הרבי נוהג לטעום מזונות או פירות.⁹ ערבית מוצאי שבת קודש: אין אומרים 'ויהי נועם', 'ואתה קדוש'¹⁰. אין מקדשים את הלכנה עד מוצאי יום הכיפורים¹¹.

יום שני ח' בתשרי

בתפילת מנחה אומרים תחנון.

יום שלישי

ט' בתשרי, ערב יום הכיפורים

מהיום ועד אחר ב' דראש'חודש מרחשוון אין אומרים תחנון¹². סדר כפרות¹³:

תרגול לבן¹⁴. זמנו - באשמורת הבוקר של ערב יום הכיפורים¹⁵. הכפרות יהיו כפי חשבון בני-

9) לקט הליכות ומנהגי ש"ק עמ' 60 (ומן הסתם אכל כזית), ע"פ המובא (גם כהוראה לרבים) בספר'המנהגים עמ' 34. ביאור הנהגה זו בלקו"ש כרך כא עמ' 84 (ובלה"ק, שערי הל' ומנהג או"ח ח"א ס"י קנד).

10) לוח כולל'חב"ד.

11) רמ"א ס"ו ס' תרב (לא הובא בשו"ע אדמוה"ז שם, אך כן משמע בסיום מנהגי יוה"כ"פ בספר'המנהגים עמ' 59).

12) לוח כולל'חב"ד, יא תשרי. גם הקורא ק"ש שעה"ט אינו אומר תחנון, כיוון שנהגו כבר יו"ט או, שהיו ממעטים בו בסליחות (שלא כע"ה), ראה שו"ע אדמוה"ז ס' תר"ד ס"ד.ה. ולדעת הרב אשכנזי ע"ה בקשה"ט יש לומר תחנון.

13) ב'אוצר' עמ' קעה, שגם כשטבלו רבותינו ג"פ, היתה הפעם הראשונה בין כפרות לשחרית (וראה 'רשימות היומן' ס"ע קסו, וש"ג). והרבי כנראה טבל רק אז. ומ"מ רבים טובלים לפני כפרות (ומנחה, והדה"נ).

14) יבחר בלבן רק אם מוזמן לפניו, שו"ע אדה"ז ס' תר"ה ס"ב.

15) סידור אדמוה"ז. מי שאי אפשר לו לעשות סדר הכפרות בערב יום הכיפורים, יקיים זאת יום או יומיים לפניו, כי כל עשרת ימי-תשובה ימי כפרה הם (ראה פרמ"ג ס' תר"ה במ"ז ס"ק א. שדיחמד

אדם שבבית, זכר לזכר ונקבה ולנקבה, ולמעוברת¹⁶ שלושה: אחת בשבילה, וזכר ונקבה בשביל ספק הוולד¹⁷.

אומרים "בני אדם" עד "מצאתי כופר" פעם אחת, ואחר כך אומרים פעם אחת "זה חליפתי" עד "ולשלוש", ובעת אמירת "זה חליפתי..." מסבבים שלוש פעמים את התרנגול/ת מעל הראש, וחוזרים ואומרים "בני אדם...". כסדר הזה עושים שלוש פעמים.

בסך הכול אמירת "בני אדם" עד "ולשלוש" - שלוש פעמים. ובסך הכול מסבבים תשע פעמים¹⁸. אם היה פגם בשחיטה, צריך 'כפרה' אחרת. אך אם השחיטה היתה כדן, אפילו נמצא העוף טריפה, אין צריך אחרת¹⁹.

המהדרין מכסים בעצמם את הדם בכרכה

מערכת יוה"כ פ' ס' א אות ב).

16) יש שדנו מאימתי נקראת מעוברת, אם מל' חדשים או ממ' יום עכ"פ. ואולי לפני כן תפדה בצדקה. ולדעת הרב אשכנזי ז"ל, אף קודם ארבעים יום נקראת מעוברת.

17) סידור אדמוה"ז. ובלקו"ש ח"ב עמ' 59 הע' 36: "לא חיישין לתאומים (כמ"ש הב"ח שם ממדכי קטן. פמ"ג שם) - כיוון דמיעוטא הוא והמדובר הוא במנהג. וצ"ע בזמננו, דלפעמים רבות יודעים ברור אשר 'תאומים בבטנה', ועל בירור זה סומכים בנוגע לפיקוח'נפש בשבת ויום הכיפורים וכיוצא בזה - איך תתנהג ב'כפרות', או שנאמר דכיוון דלא שכיחא כו', ובפרט בנדו"ד דבלא"ה י"א לפטור כמה זכרים בתרנגול אחד כו". והרב אשכנזי ז"ל פסק בזה שמספיק לה שלושה בלבד.

וע"פ המבואר שם (ובלה"ק - ב'שערי הלכה ומנהג' יו"ד ס"ו ס"ח צח) שהאם היא שצריכה כפרה נוספת, ולא שהכפרה היא בשביל העובר עצמו - העיר, דא"כ אם כבר עשתה כפרות יום או יומיים לפני כן, ולפני זמן הכפרות נולד התינוק, יצטרך התינוק כפרה נפרדת לעצמו, ולא מסתבר לומר שהכפרה על אבריו כעובר מועילה לו גם עתה. וע"ע, והרב אשכנזי ז"ל כתב שגם מעוברת אומרת בלשון יחיד 'זה חליפתי' ולא בלשון רבים 'חליפתינו'.

18) ספר'המנהגים עמ' 58. בשער'הכולל (פמ"ד ס"ב) כ' שאדמוה"ז השמיט מסידורו הלשונות 'חליפתינו, חליפתך, חליפתה' וכדומה, וכנראה כוונתו שיאמרו תמיד 'חליפתי' (המתכפר ולא המסובב), גם כשעושים לאחרים ואחרות, וצ"ב מה מנהגנו בפועל.

בבית הרבי נהגו (כל אחד מבני הבית) לקיים ב'כפרה' מעין ד' מיתות אחר סדר הכפרות: לדרוך עליה מעט - כעין סקילה, לגעת קלות בצווארה - מעין חנק, לשרוף מעט משערותיה - כעין שריפה ('כפר חב"ד' גיליון 633 עמ' 23, מפי המשב"ק. ולהעיר משעה"כ הנ"ל, ששלל כ"ז, ומ'רשימות היומן' עמ' רנח - ש"כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע לא ה' זורק התרנגול תחת השולחן אבל היה סומך שתי ידיו עליו), ראה מטה'אפרים ס' תרד'תרה"ה.

19) שער'הכולל פמ"ד סוס"ב.

(ברשות השוחט, שהמצווה מוטלת עליו, שיכבד אותו להיות שלוחו). כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו היה מכסה את הדם על ידי נוצה, בחמש תנועות²⁰. נוסח הברכה: "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על כיסוי הדם ב'פ'פ'ר"²¹. אף מי שמכסה את הדם בפעם הראשונה, לא יברך 'שהחיינו'²².

יש אומרים שמיד אחרי השחיטה נהג הרבי בקביעות לשלם לשוחט על עבודתו²³.

אחרי כפרות לבש כ"ק אדמו"ר מהורש"ב בגדי משי, וגם לבנו כ"ק אדמו"ר מהורש"ב ציווה לעשות כן²⁴.

נוהגים לזרוק את בני המעיים, הכבד והכליות על הגג או בחצר, לאכילת בעלי חיים, משום שראוי לרחם על הבריות כדי שירחמו עלינו מן השמים²⁵. ראוי לתת את פדיון הכפרות לעניים או לקופות הצדקה בו ביום, ובהקדם האפשרי²⁶. אם נותנים את העופות עצמם לעניים, שאינם מתביישים בכך, יש להיזהר לתת לעניים היודעים (או ללמדם) כיצד להכשירם במליחה כדת וכדין.

אסור להתענות היום²⁷.

בתפילת שחרית אין אומרים "מזמור לתודה"²⁸, ולא "אבינו מלכנו"²⁹.

20) 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' קעו, עיי"ש.

21) כן הקפיד לומר הש"ב הוותיק הרה"ח ר' יעקב יוסף רסקין ע"ה, מפי בנו הש"ב הרה"ח ר' מנחם מענדל ע"ה רסקין, וכמדומה לו שאביו שמע זאת מפי כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע, וראה שו"ע יו"ד ס' כח ס"ב ודרכי'תשובה שם ס"ק טו.

יש להכין מראש עפר (חול יבש, שגרגריו נפרדים, ולא גושים) גם למטה, לפני השחיטה, שישפך הדם עליו. **ממתנים לבדיקת הסימנים ע"י השוחט** - שלא תהיה ברכתו לבטלה, ומכסים ביד בעפר (כנ"ל) - שו"ע ונו"כ שם.

22) שו"ע אדמוה"ז או"ח ס' כב בקו"א א. וראה לקו"ש ח"א ס"ע 288.

23) הרב יוסף יצחק ש"ל אופן, ועוד.

24) 'רשימות' הנ"ל, עמ' 17 'רשימות היומן' עמ' קסח. וכן נהג הרבי 'אוצר' שם.

25) שו"ע אדמוה"ז ס' תרה ס"ו. וראה 'רשימות' שם, עמ' 18 וב'רשימות היומן' בסוף העמוד.

26) ראה גם 'רשימות' שם.

27) שו"ע אדמוה"ז ס' תרד ס"א, עיי"ש בארוכה ובנתיבי החיים 'דיני עיוהכ"פ' סק"ד.

28) סידור אדמוה"ז, ובשו"ע שלו ס' א (מהדו"ק) ס"ו, נא ס"א, ותר"ד ס"ו. וראה צמח'צדק (שער המילואים, חידושים, טו ע"ב)

שתמה ע"ז, ונתבאר דבריו בלקו"ש ח"ז עמ' 426.

29) שם ס"ז.

אין מאריכים היום בתפילת שחרית³⁰. מבקשים 'לעקאח' (עוגת דבש), וגם אוכלים ממנו³¹.

כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו היה נוהג לחלק 'לעקאח' לכל אחד ואחד כשהוא לבוש בגדי משי של שבת וחגור אבנט, ומברך את כל אחד ואחד ב"שנה טובה ומתוקה"³².

בדרך כלל, אין רגילים בין אנ"ש ללכת היום לקברי צדיקים³³.

מרכיבים בצדקה, ובפרט לפני תפילת מנחה³⁴. הבעש"ט אמר: "מקול קשקוש המטבעות בקערות, מתפרדים הקליפות"³⁵.

מרכיבים באכילה ובשתייה כשיעור שני ימים - ערב יום הכיפורים ויום הכיפורים³⁶. וכל האוכל ושותה בערב יום הכיפורים, מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי³⁷.

מצינו שבערב יוה"כ פ' יש לאכול מרק ג' פעמים. אמנם, כ"ק מו"ח אדמו"ר - לא ה' לו פנאי בערב יוה"כ פ' לאכול ג' פעמים מרק, ולכן ה' אוכל כף אחת, והיו מוסיפים בצלחתו עוד מעט מרק, וה' נחשב לו לצלחת שני, ואז ה' אוכל עוד כף, ושוב היו מוסיפים בצלחתו, וה' נחשב לו לצלחת שלישית³⁸.

נוהגים לאכול 'קרעפכין' (כיסני בצק ממולאים בבשר)³⁹.

היום טובלים פרוסת המוציא בדבש⁴⁰, אבל על

30) קובץ ליובאוויטש גיליון 5 עמ' 71, ועוד ביחות אדמו"ר מהורש"ב, נסמנו ב'אוצר' עמ' קפ.

31) ספר'המנהגים שם. הטעם, שאם נגור עליו ח"ו שיזדקק למתנת בשר ודם, יצא ידי חובה בקבלת ה'לעקאח'. הובא בלקו"ש ח"ד עמ' 373.

32) ספר'המנהגים שם.

33) למרות שהמנהג מובא בשו"ע אדמוה"ז ס' תרה ס"ה מהרמ"א. גם הרבי לא הלך לאוהל ביום זה בהרבה שנים. ידוע שהלך בשנים תשי"א ותשי"ב - 'אוצר' עמ' קפד.

34) מטה'אפרים ס' תרו ס"ג.

35) לוח כולל'חב"ד. ספר בעש"ט עה"ת, ר"ה ויר"כ, אות מח.

36) סידור אדה"ז. בשער'הכולל (מדג), משמע שהכוונה להוסיף עוד סעודה (ושמא שתי סעודות) לשם יוה"כ פ'. וע"ע.

37) שו"ע אדמוה"ז ס' תרד ס"א.

38) תורת מנחם חלק יט עמוד 354.

39) ספר המנהגים עמ' 58, עיי"ש.

40) היום יום ח"ב (הוספות להיום יום בלה"ק - קטע מס' 21. 'צדיק למלך' ח"ז עמ' 298).